

## **Lietuviškos žiniasklaidos asociacijos**

### **VIEŠAS PAREIŠKIMAS**

#### **Vilniaus apygardos teismo diversija prieš visuomenės informavimo ir saviraiškos laisvę**

Vilnius, 2025-09-10

Tęsiasi karštos viešos batalijos dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos, susidedančios iš teisėjų Donatos Kravčenkienės (pirmininkė ir pranešėja), Ramunės Mikonienės ir Renatos Volodko, š.m. spalio 24 d. nutarties (toliau tekste – Kolegija, Nutartis).

Žiniasklaidoje pasirodė klaidinančių pranešimų, kad ši apeliacinės instancijos teismo Nutartis esą nustatė faktą, jog atsakovai (Artūras Orlauskas ir kiti viešosios informacijos rengėjai) „apšmeižė“ ieškovą Andrių Tapiną ir kad esą už tai A. Orlauskui ir kitiems atsakovams buvo skirtos „baudos“. Iš tiesų šioje byloje buvo nagrinėjamas ieškinys ne dėl šmeižto, o dėl A. Tapino garbės ir orumo bei dėl „Laisvės TV“ reputacijos. Kolegija, paneigdama daugelį pirmosios instancijos teismo argumentų, priteisė atsakovams iš viso daugiau kaip 166 tūkst. eurų sumą (žalos atlyginimas už A. Tapino garbės ir orumo pažeidimą, pakenkimą Laisvės TV reputacijai ir bylinėjimosi išlaidos, o ne bauda). Žiniasklaidoje teisingai pažymima, kad Kolegijos priteista suma tokio tipo bylose neturi precedento. Priteistas žalos atlyginimas už vieno asmens orumą ir vienos įstaigos reputaciją yra gerokai didesnis nei kitų teismų priteisiamas žalos atlyginimas už žmogaus nužudymą.

Šioje byloje buvo nagrinėjami nepriklausomoje žiniasklaidoje paskleisti A. Orlausko teiginiai, susiję su Turkijos drono „Bairaktar“ pirkimo iš piliečių paaukotų lėšų aplinkybėmis. Nepaisant to, kad už piliečių paaukotas 6 mln. eurų „Bairaktaras“ nebuvo nupirktas ir didžioji paaukotų lėšų dalis ieškovų buvo išleista kitiems pirkiniams ir kitai veiklai, Kolegija nusprendė, kad atsakovų paskleisti teiginiai dėl paaukotų lėšų panaudojimo ne pagal aukotojams deklaruotą paskirtį ir dėl šių lėšų panaudojimo neskaidrumo atsakovų nebuvo įrodyti. Iš pačių ieškovų nesyk paskleistos informacijos galima spręsti, kad iš beveik 6 mln. eurų sumos tik 1,5 mln. buvo išleisti „papildomai kovinei įrangai“ prie Bairaktaro, tad galima spėti, kad tik šios išlaidos galėjo būti susijusios su Turkijos Ukrainai padovanotu Bairaktaru, nors teismas realiai nė netyrė, ar taip iš tiesų buvo ir ar tokios išlaidos objektyviai buvo reikalingos.

Dar blogiau, kad teismai netyrė ir to, kaip buvo panaudota likusi beveik 4,5 mln. eurų suma. Neaišku, koku gi pagrindu Kolegija nusprendė, jog A. Tapinas ir „Laisvės TV“ neturėjo jokios materialinės naudos iš šių paramos transakcijų, nors paaukotos lėšos galimai buvo naudojamos ne tik jų pirkiniams, bet ir nesusijusiai veiklai finansuoti. Šios ir kitos aplinkybės dar bus galimai ištirtos Aukščiausioje Teisme arba (ir) Europos Žmogaus teisių teisme. Tačiau kai kurios Nutarties dalys turi pasekmių jau šiandien ir ne tik atsakovų veiklai, bet visai žiniasklaidai ir visai pilietinei visuomenei. Kolegijos nutartis tiesiogiai prieštarauja Visuomenės informavimo įstatymo 54 str. 1 d. 3 ir 4 punkтам, kurie nustato, kad viešosios informacijos rengėjams nėra taikoma redakcinė atsakomybė už jų skelbiamą informaciją, jeigu jie nurodo pirminį anksčiau skelbtos informacijos šaltinį, ir jeigu informaciją paskelbė „tiesioginėse programose“ su viešosios informacijos rengėjais „nesusiję visuomenės informavimo priemonės naudotojai“, t.y. jei ją paskelbė asmenys, dalyvaujantys tiesioginėse laidose. Taigi, pagal įstatymą ir pagal teismų praktiką už paskelbtą informaciją atsakomybė taikoma tik tiems asmenims, kurie pirmieji paskelbė informaciją, jeigu ji nebuvo paneigta, o taip pat „tiesioginių programų“ dalyviams, jeigu jie nesusiję su šių programų rengėjais.

Kolegija nusprendė, kad kabelinė televizija (INIT TV), kuri pagal sutartį retransliuoja You Tube kanalus, atsako už šiuose kanaluose ir apskritai Google Lithuania platformose paskelbtą turinį, todėl privalo „solidariai“ atlyginti žalą, kurią padarytų šiuose kanaluose ir platformose paskelbta kitų asmenų informacija.

Taip pat Kolegija nusprendė, kad visi tiesioginių laidų rengėjai, jei šių laidų vedėjai tiesiogiai „nepatikslina“ laidos svečio pasisakymų (šiuo atveju UAB „Goruva“ Karšto Komentaro TV kanale ir UAB „Nataiva“ OpTV kanale), privalo „solidariai“ atsakyti už šio asmens paskelbtą turinį, nes toks asmuo esą turi būti laikomas „susijusiu“ su tuo viešosios informacijos rengėju, kurio laidoje dalyvauja. Tai revoliucinė, visą visuomenės informavimo sistemą griauianti Kolegijos naujovė, dėl kurios turėtų susirūpinti visa Lietuvos visuomenė. Nuo šiol tiesioginių laidų dalyviai atsakys už laidos svečio pasisakymus, o svečias galės skelbti bet kokią informaciją ir už ją neatsakyti, jeigu tik laidos vedėjas nesuskubs tinkamai „patikslinti“ galimai neteisingos informacijos.

Visos aukščiau išdėstytos Nutarties aplinkybės, o pirmiausia – drakoniškas išieškomos ir priteistos moralinės žalos dydis parodo, kad pats ieškinys ir šališkas bylos nagrinėjimas yra priskirtini kategorijai strateginių ieškinių, nukreiptų prieš visuomenės dalyvavimą (angl. SLAPP, žr. Europos Parlamento ir Tarybos 2024 m. balandžio 11 d. Direktyvą Nr. 1069, skirtos tokių ieškinių prevencijai). Kad tikrasis šios bylos tikslas yra visai ne „žalos atlyginimas“, o tik siekis finansiškai sunaikinti alternatyvius informacijos šaltinius, rodo ir viešai prieš kelias dienas paskelbtas Generalinės prokuratūros bei VMI įsijungimas, siekiant sutrikdyti piliečių paramos teisminei gynybai rinkimą, nors paramos gavėjo statusas tokią teisę garantuoja. Jei būtų siekiama tik atlyginti žalą, tai reikėtų tik džiaugtis, kad bus greitai surinkta ir sumokėta visa „žalai atlyginti“ priteista suma. Tuo labiau, kad visa ši suma, kaip viešai pareiškė A. Tapinas ir „Laisvės TV“, bus persiųsta Ukrainai paremti.

LŽA ketina artimiausiu metu, nė nelaukiant kasacinio skundo parengimo bei jo nagrinėjimo Aukščiausiam Teisme, kreiptis į tarptautines organizacijas, padedančias ginti informacijos ir saviraiškos laisvę, žmogaus teises ir žiniasklaidos nepriklausomybę. LŽA narių skaičius auga. Kviečiame visus Lietuvos informacinės erdvės dalyvius telktis prieš tokias atakas ir, kas pageidauja, jungtis į LŽA, kuri buvo įsteigta rugsėjo mėnesį.

LŽA direktorius Gintaras Songaila,

El. p. [gsongaila@gmail.com](mailto:gsongaila@gmail.com), mob. tel. nr.: +370-650-70601